

TRIBUNAL U HAGU

Sedmorica visokih zvaničnika bosanskih Srba osuđena za zločine u Srebrenici

Pretno veće II osudilo je sedmoricu bivših visokih zvaničnika vojske i policije bosanskih Srba za niz zločina počinjenih 1995. godine u vezi sa padom enklava Srebrenica i Žepa u istočnoj Bosni i Hercegovini.

Vujadin Popović, načelnik bezbednosti Drinskog korpusa vojske bosanskih Srba (dalje u tekstu VRS) i Ljubiša Beara, načelnik bezbednosti Glavnog štaba VRS-a proglašeni su krivim za genocid, istrebljivanje, ubistvo i progon, i osuđeni na doživotnu kaznu zatvora. Drago Nikolić, načelnik bezbednosti Zvorničke brigade, proglašen je krivim za pomaganje i podržavanje u genocidu, istrebljivanje, ubistvo i progon, i osuđen na 35 godina zatvora. Ljubomir Borovčanin, zamenik komandanta Specijalne brigade policije proglašen je krivim za pomaganje i podržavanje istrebljivanja, ubistvo, progon i prisilno premeštanje (uz suprotno mišljenje sudije Kvona) u skladu sa članom 7(1) Statuta i, kao nadređeni, za ubistvo kao zločin protiv čovečnosti i kršenje zakona i običaja ratovanja u skladu sa članom (3). Osuđen je na 17 godina zatvora. Radivoje Miletić, načelnik Odeljenja za operativno-nastavne poslove u Glavnom štabu VRS-a proglašen je, većinom glasova, krivim za ubistvo, progon i nehumana dela (prisilno premeštanje). Osuđen je na 19 godina zatvora. Milan Gvero, pomoćnik komandanta za moral, pravna i verska pitanja Glavnog štaba VRS-a, proglašen je krivim za progon i nehumana dela, a oslobođen je krivice po dve tačke: za ubistvo i deportaciju. Osuđen je na pet godina zatvora. Vinko Pandurević, komandant Zvorničke brigade, proglašen je krivim za pomaganje i podržavanje ubistva (uz suprotno mišljenje sudije Kvona), progon i nehumana dela. Oslobođen je krivice po optužbama za genocid, istrebljivanje i deportaciju. Osuđen je na 13 godina zatvora.

Ova presuda odnosi se na najveće suđenje koje je do danas održano pred Međunarodnim sudom i bavi se velikim brojem zločina koje su počinile snage bosanskih Srba nad bosanskim muslimanima tokom i nakon pada bivših zaštićenih zona Ujedinjenih nacija Srebrenice i Žepe u julu 1995. godine.

Pretno veće je zaključilo da je široko rasprostranjen i sistematski napad protiv civilnog stanovništva započeo izdavanjem direktive Vrhovne komande u martu 1995. od strane bivšeg predsednika bosanskih Srba Radovana Karadžića, u kojoj je on izneo zločinački plan za napad na područja zaštićena od strane Ujedinjenih nacija sa ciljem da se bosanski muslimani iz Srebrenice i Žepe prisile da napuste te enklave. Drinskom korpusu VRS-a dat je zadatak da stvori "uslove totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života meštana u Srebrenici i Žepi".

Za sledeće zločine je dokazano da su ih počinili pripadnici VRS-a nakon pada dvaju enklava u julu 1995. godine: genocid; udruživanje radi vršenja genocida; istrebljivanje, zločin protiv čovečnosti; ubistvo, zločin protiv čovečnosti i kršenje zakona i običaja ratovanja; ubistvo, okrutno i nečovečno postupanje,

terorisanje civila i prisilno premeštanje kao dela progona, zločin protiv čovečnosti, prisilno premeštanje kao nehumano delo, zločin protiv čovečnosti. Pretresno veće je zaključilo da elementi zločina deportacije nisu utvrđeni.

Veće je zaključilo da su u istočnoj Bosni u julu 1995. godine postojala dva udružena zločinačka poduhvata: udruženi zločinački poduhvat koji je imao za cilj ubistvo vojno sposobnih muškaraca bosanskih muslimana iz Srebrenice i udruženi zločinački poduhvat koji je imao za cilj da stanovnike bosanske muslimane silom izmesti iz Srebrenice i Žepe.

Osim toga, u vezi sa zločinima počinjenim u Srebrenici, Veće je zaključilo da je najmanje 5.336 identifikovanih osoba ubijeno u masovnim pogubljenjima koja su usledila nakon pada ove enklave. Međutim, Veće smatra da bi broj osoba ubijenih tokom masovnih pogubljenja koja su usledila nakon pada Srebrenice mogao dostići broj od 7.826, s obzirom da dokazi pred Većem nisu bili definitivni.

“Razmere i priroda operacije ubijanja, sa zapanjujućim brojem ubistava, sistematskim i organizovanim načinom na koji je izvedena, uzimanjem za objekat napada i neumoljivim proganjanjem žrtava i jasnom namerom, koja je očigledna iz dokaza, da se likvidira svaki muškarac bosanski musliman, koji je zarobljen ili se predao, dokazuje van svake sumnje da je počinjen genocid”, zaključilo je Veće.

“U kontekstu rata u bivšoj Jugoslaviji i u kontekstu ljudske istorije, ovi događaji su nečuveni po svojim razmerima i okrutnosti”.

Navodeći kratko svoje zaključke u vezi sa svakim od optuženih, Veće se prvo osvrnulo na Vujadina Popovića koji je proglašen jednim od glavnih učesnika udruženog zločinačkog poduhvata koji je imao za cilj ubistvo. Konstatovano je da je on bio prisutan na više mesta na kojima su zarobljeni bosanski Muslimani bili držani ili pogubljeni od 13. do 23. jula.

“Popović nije bio sporedni učesnik u udruženom zločinačkom poduhvatu ubijanja” zaključilo je Veće. “Popović je znao da je namera bila ne samo da se pobiju oni koji su pali u ruke snaga bosanskih Srba već da se pobije što veći broj u cilju uništenja grupe. Popovićovo potonje aktivno učešće u svim delovima plana pokazuje da on je ne samo da znao za nameru uništenja već je tu nameru i sam delio”.

Ljubiša Beara je bio “pokretačka snaga tog poduhvata ubijanja”. Pretresno veće je konstatovalo da je on “imao najjasniju ukupnu sliku o masovnosti i razmerama operacije ubijanja. Od njegovog prisustva u Bratuncu u noći 13. jula, preko ličnih obilazaka raznih zarobljeničkih objekata i stratišta i znatnih logističkih teškoća sa kojima se stalno suočavao, Beara lično je imao veoma dobar uvid u ogroman broj žrtava predodređenih za pogubljenje”.

Osim toga, Veće je zaključilo da njegova energična nastojanja da organizuje lokacije i mesta pogubljenja, angažuje ljudstvo, obezbedi opremu i nadgleda pogubljenja listom dokazuju njegovu nepokolebljivu odlučnost da ubije što više moguće ljudi u što kraćem roku.

Veće je zaključilo da su Nikolićeva saznanja o operaciji ubistava bila drugačije prirode od onih koja su imali Beara i Popović. Nikolić je po prvi put obavešten o planu ubijanja uveče 13. jula kada je ta operacija već uveliko bila u toku i podaci koji su mu saopšteni su bili šturi. Stoga, Nikolić jeste bio svestan plana ubijanja širokih razmera, ali ne i nekih od ključnih elemenata te operacije što bi dokazivalo genocidnu nameru.

Pa ipak, Veće je zaključilo da, iako nije imao genocidnu nameru, on jeste “učestvovao u udruženom zločinačkom poduhvatu ubijanja sa namerom progona, da je imao saznanja o genocidnoj nameri drugih i da je znatno doprineo genocidu”.

Što se tiče Borovčanina, Pretresno veće je zaključilo da dokazi nisu pokazali da je on bio svestan plana ubijanja i prisilnog premeštanja civilnog stanovništva sa tog područja. Dokazi su takođe bili nedovoljni da se dokaže da je delio nameru da doprinese zajedničkom cilju dvaju udruženih zločinačkih poduhvata. Međutim, što se tiče prisilnog premeštanja, Pretresno veće je zaključilo, većinom glasova, uz suprotno mišljenje sudije Kvona, da je zbog svog prisustva u Potočarima 12. jula i onog što je tamo video, znao da se sprovodi prisilno premeštanje civilnog stanovništva Srebrenice. “s obzirom na njegova saznanja o namerama drugih, kako je većinski zaključeno, uključujući saznanja o diskriminatornim namerama, Borovčaninovi postupci, izdavanjem naredjenja za učešće njegovih ljudi, predstavljaju značajan doprinos krivičnom delu prisilnog premeštanja”, zaključilo je Pretresno veće.

Borovčanin je 13. jula 1995. godine bio prisutan u skladištu u Kravici gde je bilo zatočeno preko 1.000 muškaraca bosanskih muslimana. Video je više leševa ispred skladišta, radilo se o punom autobusu, i imao dovoljno informacija da su njegovi podređeni počinili krivično delo ubistva. Međutim, Borovčanin nije preduzeo neophodne i razumne mere potrebne da kazni svoje podređene.

Nakon što je video dokaze pogubljenja, Borovčanin se sa svojim ljudstvom povukao iz skladišta u Kravici što je brže mogao. Veće je zaključilo da je Borovčanin imao načina da zaštiti preostale zarobljenike i znao da je verovatno da će ti zarobljenici biti ubijeni. Činjenica da ih nije zaštitio značajno je doprinela masovnom pogubljenju svih od reda koje je kasnije usledilo u skladištu u Kravici.

Time što je bio uključen sastavljanje Direktive Vrhovne komande, Radivoje Miletić je od samog početka bio u potpunosti upoznat sa "zajedničkim zločinačkim planom da se stanovništvo, bosanski muslimani, proteraju iz enklava Srebrenice i Žepe i bio je ključni faktor u pismenom formulisanju plana u svrhu njegovog širenja".

Uzimajući u obzir obim i razmere vojnog napada na enklave i operacija da se bosanski muslimani prisilno premeste iz njih, koordinacija iz Glavnog štaba je bila od ključne važnosti, a Miletić je bio u središtu te koordinacije.

Veće je zaključilo, uz suprotno mišljenje sudije Kvona, da je na osnovu stepena Miletićeve umešanosti i njegovog detaljnog poznavanja i opsežnog uvida u ogromnu operaciju u Srebrenici on "mogao predvideti da će u Potočarima biti počinjena ubistva i da će se ta ubistva vršiti s posebnom namerom diskriminisanja na političkoj, rasnoj ili verskoj osnovi".

Kao jedan od najviših oficira Glavnog štaba VRS-a, Milan Gvero je igrao važnu ulogu u operacijama u Srebrenici i Žepi. Poput Miletića, Gvero je bio uključen u sastavljanje Direktive i stoga je od samog njegovog početka znao za plan prisilnog premeštanja stanovništva iz enklava Srebrenica i Žepa.

Tokom operacija u Srebrenici i Žepi, Gvero je vršio ključne funkcije u vezi sa propagandom i komunikacijom s međunarodnim organizacijama, s ciljem pružanja podrške planu prisilnog premeštanja stanovništva iz enklava time što je odložio sve eventualne akcije međunarodnih snaga koje su mogle omesti planove VRS-a.

Dao je značajan doprinos udruženom zločinačkom poduhvatu koji je imao za cilj prisilno premeštanje muslimanskog stanovništva Srebrenice i delio zajedničku nameru.

Iako Pandurević nije bio učesnik udruženog zločinačkog poduhvata koji je imao za cilj prisilno premeštanje, kao komandant Taktičke grupe 1, Pandurević je doprineo planu prisilnog premeštanja bosanskih Muslimana iz Srebrenice time što je učestvovao u napadu 6. jula i ušao u grad 11. jula. Iako je Pandurević dobio informacije o zatočenjima, pogubljenjima i pokopavanjima u Pilici, Petkovcu, Ročevićima, Orahovcu i na Vojnoj ekonomiji Branjevo, nije bilo dokaza koji bi pokazali da je on učestvovao, naredio, dozvolio ili na drugi način odobrio učešće svojih podređenih u operaciji ubistava.

Međutim, što se tiče mesta pogubljenja na području Zvornika, Pandurević je 15. jula imao razloga da zna da njegovi podređeni pružaju praktičnu pomoć u pogubljenju muslimanskih zatočenika koji su tamo držani. Dokazi pred Pretresnim većem pokazuju da Pandurević nije stvarno pokušao da preduzme bilo kakve mere u okviru svojih ovlasti da spreči daljnje ili trajno učešće svojih podređenih u operaciji

ubijanja.

Pretno veće je takođe konstatovalo da je Pandurević 16. jula otvorio koridor kako bi omogućio prolaz koloni bosanskih muslimana kroz teritoriju Zvorničke brigade do teritorije pod kontrolom 2. korpusa Armije Bosne i Hercegovine, suprotno naređenjima dobijenim od nadređenih. Na hiljade muškaraca je prošlo kroz ovaj koridor. Nakon što je koridor zatvoren, elementi Zvorničke brigade koji su pretraživali teren u potrazi za vojnicima ABiH-a pronašli su deset ranjenih muškaraca bosanskih muslimana koji su prebačeni iz zvorničke bolnice u brigadni stacionar.

Pandurević je od Drinskog korpusa u vezi s ranjenim zarobljenim bosanskim muslimanima koje je držao, zatražio uputstva i obavešten je da će Popović doći da ih preuzme. Ovi ranjenici su 23. jula stavljeni u Popovićev nadzor i Pretno veće njega smatra odgovornim za njihovu smrt. Iako Pretno veće nije zaključilo da je Pandurević imao nameru da ubije ovu desetoricu, većina je zaključila, uz suprotno mišljenje sudije Kvona, da je Pandurević znao da će oni verovatno biti ubijeni nakon što budu prebačeni pod Popovićev nadzor.

“Svojim propustom da interveniš, Pandurević je propustio da izvrši svoju zakonsku dužnost da zaštiti ranjene zarobljenike i stoga je bitno doprineo ubistvu te desetorice ljudi” zaključilo je Veće.

Ovo suđenje je bilo najveće do sada vođeno pred MKSJ. Sudski postupak u ovom predmetu je započeo 21. avgusta 2006. a završen 15. septembra 2009. godine. Suđenje je trajalo ukupno 425 dana tokom kojih je Veće saslušalo ili na drugi način uvrstilo u spis iskaze 315 svedoka: 182 svedoka tužilaštva; 132 svih timova odbrane i jednog svedoka Pretrnog veća. Pretrnom veću je predočeno 5.383 dokaznih predmeta, što čini ukupno 87.392 stranica.

Međunarodni sud je podigao optužnice protiv ukupno 21 lica za zločine počinjene u Srebrenici. Među njima je i Radislav Krstić koji je prvo lice osuđeno za pomaganje i podržavanje u genocidu 2. avgusta 2001. godine. Žalbeno veće ga je 19. aprila 2004. godine osudilo na 35 godina zatvora. Suđenja Radovanu Karadžiću, Zdravku Tolimiru, kao i Jovici Stanišiću i Franku Simatoviću su u toku. Do današnjeg dana, Ratko Mladić, vođa voske bosanskih Srba za vreme rata, i dalje je u bekstvu.

Podaci o ovom predmetu dostupni su na adresi:

http://www.icty.org/x/cases/popovic/cis/bcs/cis_popovic_et_al_bcs.pdf

Celokupni tekst sažetka presude dostupan je na adresi:

<http://www.icty.org/x/cases/popovic/tjug/bcs/100610.pdf>